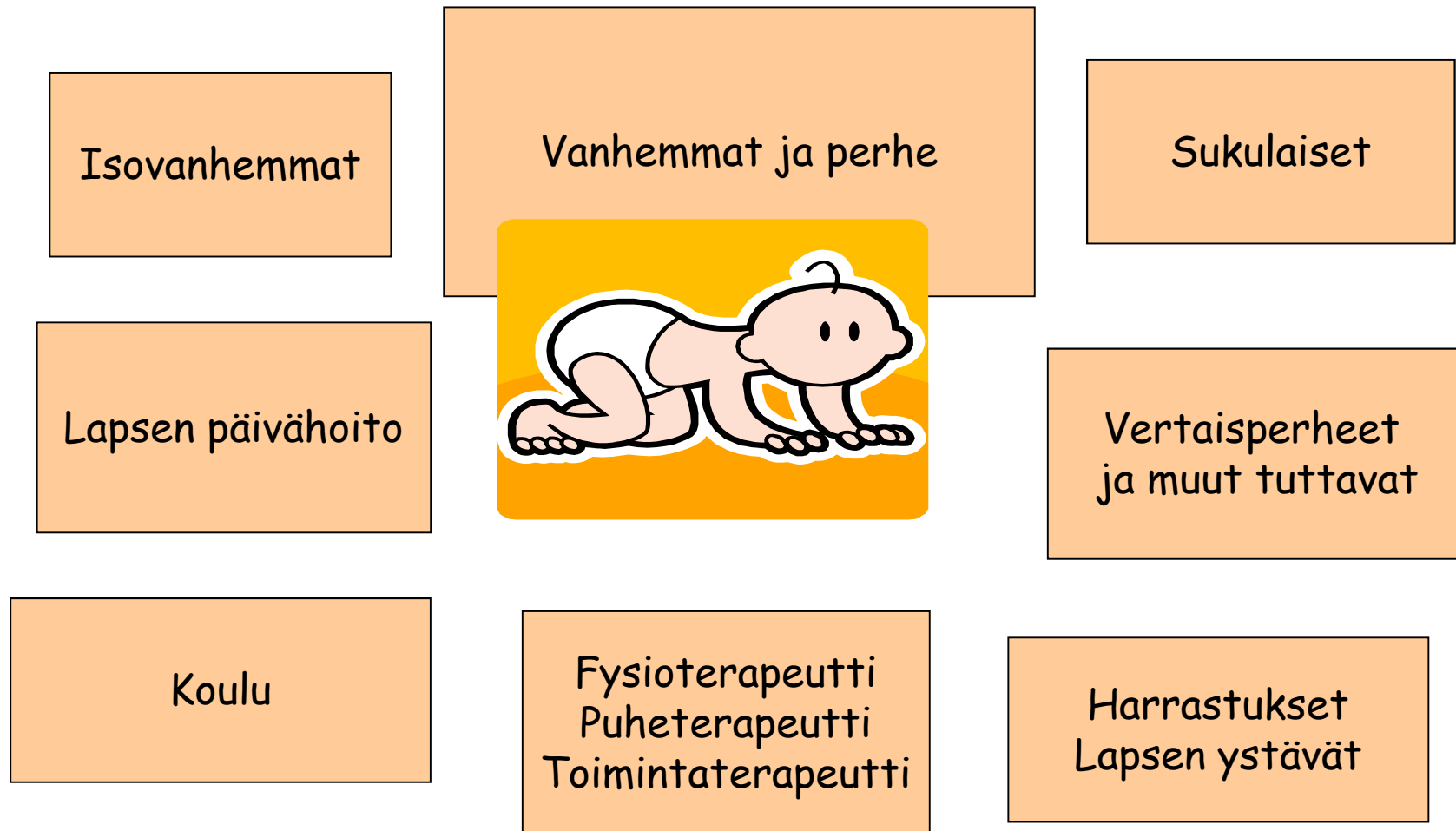

Kasvatuskumppanuus

Vanhemmuuden tukeminen ja perhekeskeinen yhteistyö, kun perheessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi

Tuula Tonttila
Kasvatustieteen tohtori
konsultoiva erityisopettaja
tuula.tonttila@lahti.fi

Lapsen ekologinen ympäristö

Lapsen kanssa työskentelevät ammatti-ihmiset ja vanhemmat kokoontuvat yhteisen pöydän ääreen sopimaan asioista

– tehdään lapsen henkilökohtainen

Varhaiskasvatus ja kuntoutussuunnitelma (laki lasten päivähoidosta 1119/1985 7a §)

- kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteiset suuntaviivat
- sovitaan tavoitteet, joihin pyritään ja menetelmät niiden saavuttamiseksi
- moniammatillisuus
- vanhempien kokemus + ammattilaisten tieto

Kontekstuaalinen näkemys kasvatuksesta

- Lapsen ja kasvuympäristön erottamattomuus
- Vuorovaikutus eri kasvuympäristöjen välillä
- Kasvatuskumppanuus: PERHE + PÄIVÄKOTI
- Perheen sosiaalinen verkosto vanhempien kasvatustyön tukena: VERTAISPERHEET
- -> kasvatustietoisuus ja vanhemmuuden tuki
- lapsen kasvatusta ja kuntoutusta on yhteinen hanke, johon tarvitaan kaikkia osapuolia

Ekokulttuurinen malli perheen toiminnasta tukea tarvitsevan lapsen perheessä

- Perheen omien voimavarojen löytäminen ja niiden hyödyntäminen
- Perheen arkipäivän sujumisen merkitys
- Hyvien arkirutiinien muodostuminen
- Perheen saamien palvelujen kohdentaminen oikein ja perheen tarpeiden mukaan
- Tilanteen tarkastelu autettavan näkökulmasta

Vammaisen lapsen perheeseen kohdistuvat tutkimukset ja ammattilaisten lähestymistapa

Psykodynaaminen
Kriisiteoria

Psykososiaalinen
Adaptaatioteoria

Funktionalistinen
Perheroolit

Interaktionistinen
Ekologinen teoria

INTERAKTIONISTINEN TYÖSKENTELYTAPA

- Palvelujen ja tukijärjestelmien kehittäminen niin, että kaikilla samat mahdollisuudet
- Perheen ja yhteisön välinen vuorovaikutus
- Näkemyseroista keskustelu - asioista sopiminen ja toisen kunnioitus
- Vanhemmat kokevat tulevansa kuulluiksi
- Tavoitteeksi perheen arkielämän sujuminen ja kasvatustietoisuuden lisääminen sekä kasvatustuun jakaminen perheessä

Perheen kanssa tehtävä yhteistyö

Ammattikeskeinen - aikaisempi tapa tehdä työtä

- Ammattilaiset suunnittelevat ja toteuttavat lapsen kuntoutuksen
- Vanhemmille esitetään jo valmiit ammattilaisten tekemät suunnitelmat, joita vanhemmat ehkä toteuttavat
- Vanhemmat jätetään lapsen kuntoutuksen ulkopuolelle
- Vanhempien kyvyt ja voimavarat jäävät käyttämättä
- Perheen arkipäivän sujumista ei huomioida tarpeeksi

Perheen kanssa tehtävä yhteistyö

Perhekeskeinen

- Perhe otetaan mukaan lapsen kuntoutuksen suunnitteluun ja toteutukseen tasavertaisesti
- Kuntoutus perustuu perheen omiin toiveisiin ja tarpeisiin
- Vanhemmat saavat tietoa ja opastusta kuntoutuksesta
- Vanhempien voimavarat ja tietämys lapsesta otetaan käyttöön

Vanhemmuuden tukemisen vaikuttavuus

- Tuetaan perhettä käyttämään lähellä olevaa tukiverkkoaan
- Autetaan vanhempia itse huolehtimaan perheestään
- Tuetaan sillä tavoin, että avun tarve vähenee
- Kokemus jaetusta vastuusta
- Myönteisyys ja vastavuoroisuus
- Palvelujen tarjoaminen leimaamatta perhettä
- Päätöksenteko avun vastaanottamisesta jää perheelle
- Annetaan vanhemmille palautetta heidän toiminnastaan - myönteinen palaute

Tukea tarvitsevat lapset

alle 3-vuotiaat

muut (pitkäaikaissairaat, autistiset)	24.4 %
kehityksessään viivästyneet	16.0 %
kielen kehityksessä viivästyneet tai dysfaattiset	13.5 %

yli 3-vuotiaat

kielellisessä kehityksessä viivästyneet	22,4 %
kehityksessään viivästyneet	16.2 %
sosio-emotionaalisesti häiriintyneet	14.3 %
muut (pitkäaikaissairaat, autistiset)	11.8 %
koululyykkäyslapset	11.1 %

Väitöskirjan tutkimusaineisto

- Vuonna 1997 esihaastattelut (2)
- 1998 haastattelut äidit + työntekijät (18)
- Vuonna 2003 jatkotutkimus äidit + opettajat (14)
- Kaikkiaan 34 haastattelua
- Haastattelut syvällisiä n. 1-2 tuntia ja haastattelumateriaalia kertyi paljon

Äidin ja lapsen suhteen tarkastelu

Äiti tunteiden ristiaallokossa

- ❑ Lapsen menettämisen pelko vai toive lapsen menehtymisestä
- ❑ Ahdistus elinikäisestä sitovuudesta - voimakas sitoutuminen lapseen
- ❑ Syyllisyys - ymmärtäminen
- ❑ Vihan tunteet - vahva kiintymys lapseen
- ❑ Lapsen sairasteluun liittyvät pelottavat kokemukset

Äidin väsymys ja uupumus - autistinen lapsi

- Lapsen yliaktiivisuus, unettomuus karkailu
- Lapsen vuorovaikutuksen puutteellisuus
- Lapsen hoidon järjestelyjen ongelmallisuus
- Isän osuus lapsen hoidossa jää liian vähälle
- Lapsen poikkeava käytös
- Autistisen oireyhtymän tuntemattomuus
- Ulkopuolisen ympäristön reaktiot

Vanhemmuuden haasteet tukea tarvitsevan lapsen perheessä

- Huoli lapsen tulevaisuudesta ja hoidosta isompana
- Suru lapsen vamman aiheuttamista rajoituksista
- Pelko tulevien lasten vammaisuudesta
- Huoli omasta jaksamisesta

Äidin elämismaailman muuttuminen

- Elämänarvot ovat muuttuneet
- Suvaitsevaisuus erilaisuutta kohtaan on kasvanut
- Pitkäjänteisyys ja sietokyky on lisääntynyt
- Pikkuasioista murehtiminen on jäänyt pois
- Herkkyys ja suojelunhalu kasvanut
- Määrätietoisuus ja rohkeus on lisääntynyt
- Kokemus nopeasta aikuistumisesta/vanhentumisesta

Äidin kokemus päivähoidon antamasta tuesta

- Vuorovaikutus ja luottamuksellinen keskustelu
- Kokemusten ja tunteiden jakaminen
- Kokemus saadusta vanhemmuuden tuesta
- Tietoa lapsen kehityksestä ja vammasta
- Osavastuu lapsen kuntoutuksesta
- Päivähoidon tarjoaminen perheelle sopivassa muodossa
- Perheen huomioiminen

Tuen saannin ongelmia

- Vuorovaikutuksen ongelmat
- Tiedon kulun puutteellisuus
- Kysymyksiin ei ole saatu selviä vastauksia
- Lapsi oli sijoitettu hänelle sopimattomaan päivähoito ryhmään ilman tukea
- Riittämättömät tukitoimet
- Ongelmista ei puhuta vanhemmille, vaan tieto tulee heille kiertoteitse

Ekologisen lähiympäristön merkitys äidin hyvinvoinnille

- Perhekokonaisuuden tasapainottama vaikutus
- Perheen terveiden lasten merkitys
- Päivähoidon tuki äidille
- Vertaistuki muiden vanhempien kanssa
- Äidin työ ja työpaikan ystävät
- Parisuhteen kiinteys ja jaettu vanhemmuus
- Asian uskonnollinen tai filosofinen käsittely
- Harrastukset, Opiskelu, Ystävät

Päiväkodin henkilökunnan kokemukset tuen antamisesta

- Kuunnellaan vanhempia ja ollaan käytettävissä
- Keskustellaan tasavertaisesti
- Kannustetaan ja rohkaistaan vanhempia
- Annetaan heille myönteistä palautetta
- Huomioidaan perheen toiveet, tarpeet ja tilanne
- Annetaan omaa ammatillista tietotaitoa
- Turvaudutaan työryhmään tai muihin asiantuntijoihin
- Järjestetään aikaa ja suotuisat olosuhteet vuoropuhelulle ja keskustelulle

Päivähoidon työntekijän kokemus siitä, mikä auttaa häntä yhteistyössä

- Omakohtainen kokemus äitiydestä ja tietämys äitiyteen liittyvistä tunteista
- Työryhmän hänelle antama tuki
- Empaattisuus ja myötäelämisen taito
- Koulutus ja työkokemus
- Omat koskettavat elämäkokemukset
- Perheiden yksilöllisyyden huomioiminen

Yhteistyön esteitä ja ongelmia päivähoidon työntekijöiden kokemuksissa

- Osapuolten välille ei muodostu hyvää vuorovaikutuksellista kontaktia
- Vanhempien epärealistiset odotukset lapsen kuntoutuksen suhteen
- Vanhempien ja henkilökunnan välille syntyy ristiriitainen tilanne
- Vanhempien hyökkäävyys henkilökuntaa kohtaan - syytökset, aggressiivinen käytös

Vahva vanhemmuus - hyvä elämänhallinta tukea tarvitsevan lapsen perheessä

- Lapsi koetaan rikkautena ja haasteena
- Positiivinen suhtautuminen elämään ja muutoksiin
- Tyytyväisyys saatuihin palveluihin
- Säännöllinen yhteistyö päivähoidon kanssa
- Kiinteät perhesuhteet ja puolison antama tuki
- Uuden oppiminen ja uusien toimintatapojen kehittäminen
- Toisten samassa tilanteessa olevien vanhempien auttaminen

Riittävän hyvä vanhemmuus ja toimiva elämänhallinta -

- Lapsi hyväksytään omana itsenään
- Ongelmat selkiytyneet, vaikka huolia on edelleen
- Ystäviä ja sukulaisia perheen tukena
- Jossain määrin tyytyväisiä saatuihin palveluihin
- Perheen arkielämä sujuu

Särkynyt vanhemmuus - heikko elämänhallinta

- Lapsi koetaan rasitteena
- Katkeruuden ja pettymyksen kokemus on voimakas
- Vastoinkäymiset lannistavat - masentuneisuus
- Lapsen kasvatus ongelmallista - käyttäytymisongelmat
- Arjen hallinta vaikeaa - eläminen kaaoksessa
- Syvä pettymys palvelujen riittämättömyyden tai laadun vuoksi
- Tuen saanti puolisolta tai lähipiiristä puutteellista - yksinäisyys

KOHTI KASVATUSKUMPPANUUTTA

- **HENKINEN TUKI**
- Äidin ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen vahvistaminen
- Jaksamisen tukeminen
- Myönteinen palaute vanhemmille heidän toiminnastaan
- **TIEDOLLINEN TUKI**
- Kokemuksen ja asiantuntijuuden jakamista
- Tietoa lapsen vammasta ja kuntoutusmenetelmistä
- **KONKREETTINEN TUKI**
- Päivähoitopaikka lapselle
- Osavastuu lapsen kuntoutuksesta
- Moniammatillinen yhteistyö - ohjataan perhettä palveluiden piiriin

Vanhemprien korvaamattomuus

- Kukaan ammatti- ihminen ei voi koskaan korvata vanhemprien antamaa rakkautta ja huolenpitoa lapselle

